

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES LAILAS MEDINAS
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 23. martā¹

Lieta C-83/22

RTG

pret

Tuk Tuk Travel SL

(Juzgado de Primera Instancia nº 5 de Cartagena (Kartahenas pirmās instances tiesa Nr. 5, Spānija)
lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LESD 267. pants – Direktīva (ES) 2015/2302 – Kompleksie ceļojumi un saistītie ceļojumu pakalpojumi – 5. panta 1. punkts – Pienākums sniegt informāciju pirms līguma noslēgšanas – I pielikuma A un B daļa – Standarta informācijas veidlapa – 12. panta 2. punkts – Kompleksā ceļojuma līguma izbeigšana – Nenovēršami un ārkārtēji apstākļi, kas būtiski ietekmē kompleksā pakalpojuma izpildi – Covid-19 – Tiesības saņemt pilnīgu visu par komplekso pakalpojumu veikto maksājumu atmaksu – Ceļotāja pieprasījums saņemt daļēju atmaksu – Valsts tiesa – Pārbaude, ko tiesa veic pēc savas ierosmes – Valsts procesuālo tiesību principi

1. Viena no nozarēm, ko visvairāk un tūlītēji ietekmēja Covid-19 pandēmija, bija ceļojumu un tūrisma nozare². Pandēmijas izraisītā nenoteiktība un straujā izplatība dažādos kontinentos daudzus ceļotājus rosināja izbeigt komplekso ceļojumu līgumus, pirms vēl valdības pieņēma ārkārtas pasākumus un pirms tika slēgtas valstu robežas. Neskaidrība radīja šaubas par kompleksā ceļojuma līguma pušu tiesību un pienākumu precīzu tvērumu un īpaši apgrūtināja ceļotāju iespējas izmantot savas tiesības izbeigt līgumu, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu saskaņā ar Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktu³.

2. Ņemot vērā minēto, šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir uzdots jautājums tikai saistībā ar procesuālajām tiesībām. Tas attiecas uz tiesu pilnvarām pēc savas ierosmes atzīt no Direktīvas 2015/2302 izrietošās patērētāju tiesības un konkrētāk – ceļotāju tiesības izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu gadījumā saskaņā ar šīs direktīvas 12. panta 2. punktā paredzētajiem nosacījumiem. Turklāt tajā ir izvirzīts jautājums, vai tiesai būtu jābūt pilnvarām pēc savas ierosmes piešķirt patērētājam vairāk, nekā viņš ir pieprasījis, lai nodrošinātu, ka tiek efektīvi īstenotas šajā direktīvā noteiktās ceļotāja tiesības.

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

² Skat. ANO PTO dokumentu “Secretary-General’s Policy Brief on Tourism and Covid-19” (pieejams tīmekļvietnē <https://www.unwto.org/tourism-and-covid-19-unprecedented-economic-impacts>).

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2302 (2015. gada 25. novembris) par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/83/ES un atceļ Padomes Direktīvu 90/314/EEK (OV 2015, L 326, 1. lpp.).

3. Pastāv iedibināta un plaša judikatūra attiecībā uz valsts tiesas pilnvarām pēc savas ierosmes izvērtēt, vai kāds līguma noteikums ir negodīgs. Šī judikatūra, kuras pamatā ir vājākās puses aizsardzības apsvērumi, ietver dažus no nozīmīgākajiem spriedumiem Savienības patērētāju tiesību jomā⁴, piemēram, spriedumus *Océano Grupo*⁵, *Cofidis*⁶ vai *Aziz*⁷. Spriedums *Océano Grupo* ir ticis uzskatīts par “spēcīgu instrumentu, kas var novērst netaisnīgumu un atjaunot sociālo taisnīgumu līgumtiesībās”⁸, savukārt spriedums *Cofidis* ir iedvesmojis pat radošo nozaru pārstāvjus⁹. Šī judikatūra ir pilnveidota un apkopota vairāk nekā divdesmit gadu laikā, un jaunākajos spriedumos galvenā uzmanība ir pievērsta dažādiem *ex officio* doktrīnas aspektiem, starp patērētāju efektīvu aizsardzību un procesuālo tiesību pamatprincipu ievērošanu panākot līdzsvaru, kas reizēm ir trausls¹⁰. Šajā ziņā šķiet, ka *ex officio* doktrīnas attīstība ir ceļā uz “brieduma” posmu vai, kā to trāpīgi raksturojis viens no autoriem, “saprātīgu vecumu”¹¹. Šī lieta attiecas uz šo posmu.

Atbilstošās tiesību normas

Eiropas Savienības tiesības

Direktīva 2015/2302

4. Direktīvas 2015/2302 II nodaļas virsraksts ir “Pienākums sniegt informāciju un kompleksā ceļojuma līguma saturs”. Šīs nodaļas 5. pantā “Informācija, kas sniedzama pirms līguma noslēgšanas” ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka, pirms ceļotājam kļūst saistošs jebkāds kompleksā ceļojuma līgums vai jebkurš attiecīgs piedāvājums, organizators un, ja komplekso pakalpojumu pārdod ar mazumtirgotāja starpniecību, arī mazumtirgotājs ceļotājam sniedz standarta informāciju, izmantojot I pielikuma A vai B daļā iekļauto attiecīgo veidlapu un, ja tā attiecas uz konkrēto komplekso pakalpojumu, arī šādu informāciju:

a) galvenās ceļojuma pakalpojumu pazīmes:

[..]

⁴ Skat. Terry, E., Straetmans, G. un Colaert, V. (red.), *Landmark Cases of EU Consumer Law, In Honour of Jules Stuyck*, Intersentia, Kembridža – Antverpene – Portlenda, 2013.

⁵ Spriedums, 2000. gada 27. jūnijs, *Océano Grupo Editorial un Salvat Editores* (no C-240/98 līdz C-244/98, EU:C:2000:346; turpmāk tekstā – “spriedums *Océano Grupo*”).

⁶ Spriedums, 2002. gada 21. novembris, *Cofidis* (C-473/00, EU:C:2002:705).

⁷ Spriedums, 2013. gada 14. marts, *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164). Sikāku lietas analīzi hipotekārās piespiedu izpildes procedūrā skat. Fernández Seijo, J. M., *La Tutela de los consumidores en los procedimientos judiciales, Especial Referencia a las ejecuciones hipotecarias*, Wolters Kluwer, Barselona, 2013.

⁸ Nicola, F. un Tichadou, E., “*Océano Grupo*: A Transatlantic Victory for the Consumer and a missed Opportunity for European Law”, no: Nicola, F. un Davies, B. (red.), *EU Law Stories, Contextual and Critical Histories of European Jurisprudence*, Cambridge University Press, 2017, 390. lpp.

⁹ Viens no *Emmanuel Carrère* romāna *D'autres vies que la mienne* (Folio, 2010) varoņiem ir Francijas tiesnesis Etjēns Rigāls [*Etienne Rigal*], kas iesniedza lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, par kuru tika taisīts 2002. gada 21. novembra spriedums *Cofidis* (C-473/00, EU:C:2002:705). Savukārt grāmata iedvesmoja uzņemt filmu *Toutes nos envies* (2010) (rež. Filips Liorē [*Philippe Lioret*]) ar Vensānu Lindonu [*Vincent Lindon*] tiesneša lomā.

¹⁰ Skat. Werbrout, J. un Dauw, E., “The national courts’ obligation to gather and establish the necessary information for the application of consumer law – the endgame?”, *European Law Review*, 46(3), 2021, 331. un 337. lpp.

¹¹ Poillot, E., “Cour de justice, 3e ch., 11 mars 2020, *Györgyné Lintner c/ UniCredit Bank Hungary Zrt.*, aff. C-511/17, ECLI:EU:C:2020:188”, no: Picod, F. (red.), *Jurisprudence de la CJUE 2020: décisions et commentaires*, Bruylant, 2021, 966. lpp. (franču valodā “*âge de raison*”).

g) informācija par to, ka ceļotājs saskaņā ar 12. panta 1. punktu jebkurā brīdī pirms kompleksā pakalpojuma sākuma var izbeigt līgumu, samaksājot atbilstošu izbeigšanas maksu vai attiecīgā gadījumā organizatora pieprasītās standarta izbeigšanas maksas;

[..].

3. Šā panta 1. un 2. punktā minēto informāciju sniedz skaidrā, saprotamā un uzskatāmā veidā. Ja šādu informāciju sniedz rakstiski, tā ir salasāma.”

5. Direktīvas 2015/2302 12. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka ceļotājs jebkurā laikā pirms kompleksā pakalpojuma sākuma var izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu. Ja ceļotājs izbeidz kompleksā ceļojuma līgumu saskaņā ar šo punktu, ceļotājam var prasīt maksāt atbilstošu un pamatojamu izbeigšanas maksu organizatoram.
[..]

2. Neatkarīgi no 1. punkta, ceļotājam ir tiesības izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu pirms kompleksā pakalpojuma sākuma, nemaksājot nekādu izbeigšanas maksu, ja galamērķa vietā vai tās tiešā tuvumā ir izveidojušies nenovēršami un ārkārtēji apstākļi, kas būtiski ietekmē kompleksā pakalpojuma sniegšanu vai kas būtiski ietekmē pasažieru pārvadāšanu uz galamērķi. Ja kompleksā ceļojuma līgums tiek izbeigts saskaņā ar šo punktu, ceļotājam ir tiesības uz pilnīgu visu tādu maksājumu atmaksu, kas veikti par komplekso pakalpojumu, bet nav tiesību saņemt papildu kompensāciju.”

6. Direktīvas 2015/2302 23. panta “Direktīvas imperatīvais raksturs” 2. un 3. punktā ir noteikts:

“2. Ceļotāji nevar atteikties no tiesībām, ko viņiem piešķir valsts akti, ar kuriem transponē šo direktīvu.

3. Jebkurš līguma noteikums vai jebkurš ceļotāja paziņojums, kurš tieši vai netieši atceļ vai ierobežo tiesības, kas ceļotājam piešķirtas ar šo direktīvu, vai kura mērķis ir apiet šīs direktīvas piemērošanu, ceļotājam nav saistošs.”

7. Šīs direktīvas 24. pantā “Izpilde” ir noteikts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka pastāv atbilstīgi un efektīvi līdzekļi, lai nodrošinātu šīs direktīvas prasību izpildi.”

8. Direktīvas 2015/2302 I pielikuma A daļā “Standarta informācijas veidlapa kompleksā ceļojuma līgumiem, ja ir iespējams lietot hipersaites”, tekstlodziņā ir izklāstīts veidlapas saturs un sniegta norāde, ka, sekojot hipersaitei, ceļotājs saņems šādu informāciju:

“Pamattiesības saskaņā ar Direktīvu (ES) 2015/2302

[..]

– Ceļotāji ārkārtas gadījumos pirms kompleksā pakalpojuma sākuma var izbeigt līgumu, nemaksājot nekādu izbeigšanas maksu, piemēram, ja pastāv nopietnas drošības problēmas galamērķa vietā, kuras, visticamāk, ietekmētu komplekso pakalpojumu.

[..]”

9. Direktīvas 2015/2302 I pielikuma B daļā “Standarta informācijas veidlapa kompleksā ceļojuma līgumiem, gadījumos, kurus neaptver A daļa”, tekstlodziņā ir izklāstīts veidlapas saturs un pēc tam sniegta norāde par tām pašām pamattiesībām, kas paredzētas saskaņā ar šo direktīvu un kas minētas šīs direktīvas I pielikuma A daļā.

Spānijas tiesības

Vispārīgais likums par patērētāju un lietotāju aizsardzību

10. Direktīvas 2015/2302 5. un 12. pants Spānijas tiesībās ir transponēts ar 2007. gada 16. novembra *Real Decreto Legislativo 1/2007, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias* (Karaļa likumdošanas dekrēts Nr. 1/2007, ar ko apstiprina Vispārīgā likuma par patērētāju un lietotāju aizsardzību un citu papildu likumu konsolidēto tekstu; turpmāk tekstā – “Vispārīgais likums par patērētāju un lietotāju aizsardzību”; 2007. gada 30. novembra *BOE* Nr. 287, 49181. lpp.) 153. un 160. pantu.

Civilprocesa likums

11. 2000. gada 7. janvāra *Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil* (Likums 1/2000 par Civilprocesa kodeksu; 2000. gada 8. janvāra *BOE* Nr. 7, 575. lpp.; turpmāk tekstā – “*LEC*”) 216. pantā ir noteikts:

“Civillietu tiesas lietas izspriež, ņemot vērā lietas dalībnieku norādītos faktus, sniegtos pierādījumus un izvirzītos prasījumus, ja vien īpašos gadījumos likumā nav noteikts citādi.”

12. *LEC* 218. panta 1. punktā ir noteikts:

“Tiesu nolēmumiem jābūt skaidriem un precīziem un jāatbilst lietas dalībnieku tiesvedības gaitā laikus izvirzītajiem lūgumiem un citiem prasījumiem. Tajos jābūt ietvertiem nepieciešamajiem paziņojumiem, jāatzīst atbildētājs par atbildīgu vai jāattaisno tas un jābūt izskatītiem visiem strīdīgajiem jautājumiem, kas ir bijuši strīda priekšmets.

Tiesa, neatkāpjoties no prasības celšanas pamatojuma ar tādu faktisku vai tiesību elementu akceptēšanu, kas atšķiras no lietas dalībnieku norādītajiem, pieņem nolēmumu saskaņā ar lietā piemērojamajām tiesību normām, pat ja lietas dalībnieki nav tās pareizi citējuši vai norādījuši.”

13. *LEC* 412. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

“Tiklīdz pieteikumā, iebildumu rakstā un – attiecīgā gadījumā – pretprasībā ir noteikts tiesvedības priekšmets, lietas dalībnieki to vairs nevar grozīt.”

Fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

14. Prasītājs 2019. gada 10. oktobrī iegādājās no atbildētāja *Tuk Tuk Travel SL* komplekso ceļojumu divām personām uz Vjetnamu un Kambodžu, ar izceļošanu no Madrides (Spānija) 2020. gada 8. martā un atgriešanos 2020. gada 24. martā.

15. Līguma noslēgšanas brīdī prasītājs samaksāja 2402 EUR no ceļojuma kopējās vērtības 5208 EUR. Līguma vispārīgajos noteikumos bija informācija par iespēju “atcelt ceļojumu pirms tā sākuma, samaksājot līguma izbeigšanas maksu”. Nebija iekļauta nedz līguma, nedz pirmslīguma informācija par ceļojuma atcelšanas iespēju, ja ceļojuma galamērķi vai tā tiešā tuvumā izveidojas nenovēršami un ārkārtēji apstākļi, kas būtiski ietekmētu kompleksā pakalpojuma izpildi.

16. Prasītājs 2020. gada 12. februārī paziņoja atbildētājam savu lēmumu nedoties ceļojumā, ņemot vērā Covid-19 izplatīšanos Āzijā, un lūdza atmaksāt viņam pienākošās summas saistībā ar pieņemto lēmumu.

17. Atbildētājs atbildēja prasītājam 2020. gada 14. februārī, informējot viņu, ka pēc atcelšanas izmaksu atskaitīšanas tas viņam atlīdzinās 81 EUR. Prasītājs apstrīdēja atcelšanas izmaksu aprēķinu. Visbeidzot atbildētājs informēja prasītāju, ka atmaksās viņam 302 EUR.

18. Prasītājs nolēma celt prasību iesniedzējtiesā un savas intereses aizstāvēt pats, bez juridiskās pārstāvības, jo saskaņā ar valsts procesuālajām tiesību normām viņam ir tiesības to darīt. Prasītājs apgalvoja, ka viņa lēmums atcelt ceļojumu bija saistīts ar nepārvaramas varas iemeslu, proti, bažas raisošu veselības situāciju Covid-19 dēļ. Viņš prasīja papildus atlīdzināt 1500 EUR, ļaujot aģentūrai paturēt 601 EUR kā administratīvās izmaksas.

19. Atbildētāja apgalvoja, ka līguma izbeigšanas dienā prasītāja lēmums atcelt ceļojumu nebija pamatots. 2020. gada februārī ceļojumi uz galamērķa valstīm notika kā parasti. Tāpēc atbildētājs uzskata, ka prasītājam nebija tiesību atsaukties uz nepārvaramas varas apstākļiem, lai izbeigtu līgumu. Turklāt atbildētājs apgalvoja, ka prasītājs pieņēma vispārīgos līguma noteikumus par administratīvajām izmaksām kompleksā ceļojuma priekšlaicīgas izbeigšanas gadījumā (15 % no ceļojuma kopējās vērtības) un ka atcelšanas izmaksas ir tās, ko piemēro katrs no piegādātājiem. Turklāt, nenoslēdzot apdrošināšanas līgumu, prasītājs uzņēmas ar atcelšanu saistītos riskus.

20. Tā kā puses nepieprasīja mutvārdu procesu, 2021. gada 22. jūnijā lieta tika nodota izskatīšanai. Tomēr 2021. gada 15. septembrī iesniedzējtiesa izdeva rīkojumu (turpmāk tekstā – “2021. gada 15. septembra rīkojums”) un aicināja puses 10 dienu laikā iesniegt savus apsvērumus par šādiem jautājumiem: pirmkārt, vai veselības situāciju, uz kuru atsaucās patērētājs, var uzskatīt par ārkārtēju un nenovēršamu risku Vispārīgā likuma par patērētāju un lietotāju aizsardzību 160. panta 2. punkta izpratnē; otrkārt, par juridiskajām sekām saistībā ar to, ka ceļojuma organizators nav informējis patērētāju par viņa tiesībām izbeigt līgumu, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu, un, precīzāk, atbildēt uz jautājumu, vai tas, ka saskaņā ar Direktīvu 2015/2302 nav pienākuma (iesniedzējtiesas ieskatā) sniegt šādu informāciju, nav pretrunā LESD 169. panta 1. punktam un 2. punkta a) apakšpunktam; treškārt, vai tiesa pēc savas ierosmes var informēt patērētāju par viņa tiesību apjomu, ja no prasījuma secināms, ka viņš par tām nav informēts; ceturtkārt, vai situācijā, kad patērētājs nav ticis informēts par savu tiesību apjomu, patērētāju tiesību aizsardzības nolūkā tiesai, neievērojot dispozitivitātes principu un *ne ultra petita* principu, jāpieprasa, lai atbildētājs pilnībā atmaksātu patērētājam pienākošos summu. Visbeidzot iesniedzējtiesa lūdza puses iesniegt argumentus par to, vai ir nepieciešams lūgt sniegt prejudiciālu nolēmumu.

21. Prasītājs nav iesniedzis apsvērumus. Atbildētājs vēlreiz apstiprināja savu nostāju, ka nebija tādu nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu, kas pamatotu līguma izbeigšanu. Attiecībā uz pārējo tas uzskatīja, ka nav pamata iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, jo prasītājs nav iesniedzis apsvērumus par jautājumiem, ko iesniedzējtiesa norādīja 2021. gada 15. septembra rīkojumā.

22. Iesniedzējtiesai ir šaubas, pirmkārt, par Direktīvas 2015/2302 5. panta spēkā esamību. Proti, tā apgalvo, ka ne šajā direktīvā, ne Spānijas tiesību aktos, ar kuriem transponēta šī direktīva, nav noteikts, ka obligātajā informācijā, kas organizatoriem jāsniedz ceļotājiem, ietverama norāde par tiesībām izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu gadījumā, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu. Šādas prasības neesamības dēļ prasītājam neesot bijis zināms par viņa tiesībām saņemt pilnīgu veikto maksājumu atmaksu. Pamatojoties uz šiem apsvērumiem, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai informācijas minimums, kas atbilstoši Direktīvai 2015/2302 tika sniegts prasītājam, ir nepietiekams, ņemot vērā LESD 169. pantu kopsakarā ar LESD 114. pantu.

23. Otrkārt, iesniedzējtiesa jautā, vai saskaņā ar Savienības tiesībām ir iespējams pēc savas ierosmes spriedumā piespriest atmaksāt visus patērētāja veiktos maksājumus, tādējādi pārsniedzot viņa prasījuma summu. Iesniedzējtiesa paskaidro, ka šāda piespriešana *ex officio* būtu pretrunā Spānijas procesuālo tiesību pamatprincipam, proti, ka sprieduma rezolutīvajā daļā ietvertajam nolēmumam ir jābūt samērīgam ar prasībā izvirzītajiem prasījumiem (*LEC* 218. panta 1. punkts).

24. Šādos apstākļos *Juzgado de Primera Instancia nº 5 de Cartagena* (Kartahenas pirmās instances tiesa Nr. 5, Spānija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai LESD 169. panta 1. punkts un 2. punkta a) apakšpunkts un 114. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir [Direktīvas 2015/2302] 5. pants, jo šajā pantā informācijā, kas obligāti sniedzama ceļotājam pirms līguma noslēgšanas, nav ietvertas direktīvas 12. pantā atzītās tiesības izbeigt līgumu pirms tā sākuma, saņemot pilnīgu samaksātās summas atmaksu, kad iestājas nenovēršami un ārkārtas apstākļi, kas būtiski ietekmē ceļojuma īstenošanu?
- 2) Vai LESD 114. un 169. pantam, kā arī Direktīvas 2015/2302 15. pantam ir pretrunā [*LEC*] 216. pantā un 218. panta 1. punktā noteikto dispozitivitātes un atbilstības principu piemērošana, ja šie procesuālie principi var kavēt patērētāja – prasītāja pilnīgu aizsardzību?”

25. Rakstveida apsvērumus iesniedza Čehijas, Spānijas un Somijas valdība, Eiropas Savienības Padome, Eiropas Parlaments un Eiropas Komisija. Tiesas sēdē, kas notika 2022. gada 12. janvārī, piedalījās Spānijas un Somijas valdības, Parlamenta un Komisijas pārstāvji.

Izvērtējums

Ievada apsvērumi

26. Vispirms Čehijas valdība norāda, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu netieši ir pamatots ar pieņēmumu, ka šīs lietas apstākļos prasītājam saskaņā ar Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktu bija tiesības izbeigt līgumu tādu nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu dēļ, kas izveidojušies ceļojuma galamērķa vietā. Tomēr Čehijas valdība uzskata, ka šis pieņēmums ir

klūdains. Pēc tās domām, nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu esamība ir jāizvērtē kompleksā ceļojuma līguma izbeigšanas brīdī. Tas vien, ka pastāv šādu apstākļu izveidošanās risks nākotnē, nevar radīt ceļotājam tiesības izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu.

27. Tomēr iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi neattiecas uz jautājumu, vai šīs lietas apstākļos prasītājam saskaņā ar Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktu bija tiesības izbeigt līgumu, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu. Tāpēc šajā lietā šis jautājums netiks izskatīts. Tiesai ir jālemj, ievērojot faktiskos un tiesiskos apsvērumus, kas ir norādīti iesniedzējtiesas lēmumā¹².

Pirmais jautājums

28. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā izvirza jautājumu par Direktīvas 2015/2302 5. panta spēkā esamību, ņemot vērā LESD 169. panta 1. punktu un 2. punkta a) apakšpunktu kopsakarā ar LESD 114. panta 3. punktu. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka iesniedzējtiesas šaubas par šīs tiesību normas spēkā esību izriet no pieņēmuma, ka šajā tiesību normā nav noteikta prasība pirms līguma noslēgšanas ceļotājiem obligāti sniedzamajā informācijā ietvert šīs direktīvas 12. panta 2. punktā minētās tiesības.

29. Šajā ziņā – kā to rakstveida apsvērumos norādījušas Čehijas un Somijas valdības, kā arī Padome, Parlaments un Komisija – jāņem vērā, ka iesniedzējtiesas šaubu pamatā esošais pieņēmums par Direktīvas 2015/2302 5. panta spēkā neesamību ir klūdains.

30. Patiesi, Direktīvas 2015/2302 5. pants, kurā ir reglamentēts pienākums sniegt informāciju pirms līguma noslēgšanas, ir jāaplūko, ņemot vērā I pielikuma A un B daļā iekļautās standarta informācijas veidlapas saturu. Proti, saskaņā ar Direktīvas 2015/2302 5. panta 1. punkta pirmo teikumu organizatoram ir jāsniedz ceļotājam standarta informācija, izmantojot I pielikuma A vai B daļā iekļauto attiecīgo veidlapu, un arī šajā tiesību normā noteiktā informācija, ja tā attiecas uz konkrēto komplekso pakalpojumu.

31. Direktīvas 2015/2302 I pielikuma A un B daļā iekļautajā standarta informācijas veidlapā ir norādītas pamattiesības, par kurām jāinformē ceļotāji. Saskaņā ar šā pielikuma A un B daļas septīto ievilkumu šīs tiesības ietver ceļotāju tiesības “pirms kompleksā pakalpojuma sākuma [...] izbeigt līgumu, nemaksājot nekādu izbeigšanas maksu, ja ir ārkārtēji apstākļi, piemēram, ja pastāv nopietnas drošības problēmas galamērķa vietā, kuras, visticamāk, ietekmētu komplekso pakalpojumu”. Lai gan precīza Direktīvas 2015/2302 norma, kas piešķir šīs tiesības, proti, 12. panta 2. punkts, nav skaidri minēta standarta informācijas veidlapā, ir skaidrs, ka šajā veidlapā ir jāizklāsta šo tiesību saturs.

32. Turklāt Komisija uzsvēra, ka Direktīvas 2015/2302 5. panta 1. punkts un I pielikums ir pareizi transponēti Spānijas tiesību aktos, it īpaši Vispārīgajā likumā par patērētāju un lietotāju aizsardzību.

33. No minētajiem apsvērumiem izriet, ka Direktīvas 2015/2302 5. pantā paredzēts, ka obligātajā informācijā, kas jāsniedz ceļotājiem pirms līguma noslēgšanas, jāietver norāde par šīs direktīvas 12. panta 2. punktā ceļotājiem piešķirtajām tiesībām izbeigt līgumu pirms kompleksā pakalpojuma sākuma un saņemt pilnīgu maksājumu atmaksu, ja pastāv nenovēršami un ārkārtēji

¹² Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 5. marts, *Statoil Fuel & Retail* (C-553/13, EU:C:2015:149, 33. punkts).

apstākļi, kas būtiski ietekmē kompleksā pakalpojuma izpildi. Tādējādi iesniedzējtiesas šaubu pamatā esošais pretējais pieņēmums attiecībā uz Direktīvas 2015/2302 5. panta spēkā esamību patiesībā ir kļūdains.

34. Šajā gadījumā, izskatot pirmo jautājumu, nav konstatēts neviens apstāklis, kas varētu ietekmēt Direktīvas 2015/2302 5. panta spēkā esību.

Otrais jautājums

35. Vispirms jāatceras, ka ar LESD 267. pantu iedibinātajā procedūrā valstu tiesu un Tiesas sadarbībai Tiesai ir jāsniedz iesniedzējtiesai lietderīga atbilde, kas ļautu tai izlemt tās izskatīšanā esošo lietu, un šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā ir jāpārformulē tai iesniegtie jautājumi. Lai sniegtu šādu lietderīgu atbildi, Tiesa var nolemt ņemt vērā tādas Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa sava jautājuma izklāstā nav atsaukusies¹³.

36. Pamatojoties uz šo judikatūru, jānorāda – kā to savos rakstveida apsvērumos būtībā ir uzsvērusi Spānijas un Somijas valdība, kā arī Komisija –, ka no otrā jautājuma konteksta izriet, ka iesniedzējtiesa lūdz interpretēt Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktu un ka šajā jautājumā ietvertā atsauce uz direktīvas 15. pantu var tikt uzskatīta par pārrakstīšanās kļūdu.

37. Ņemot vērā šos apsvērumus, otrais uzdotais jautājums ir jāpārformulē, proti, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punkts, ņemot vērā LESD 114. un 169. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj piemērot valsts tiesvedības principus, saskaņā ar kuriem valsts tiesa, kas izskata strīdu, nevar pēc savas ierosmes piešķirt patērētājam pilnu tādas summas atmaksu, uz kuru tam ir tiesības, ja attiecīgajā situācijā patērētājs ir prasījis mazāku summu.

38. Lai atbildētu uz šo jautājumu, ir jāsniedz daži apsvērumi par tā tvērumu. Kā jau tika minēts¹⁴, 2021. gada 15. septembra rīkojumā iesniedzējtiesa aicināja puses iesniegt savus apsvērumus par dažiem jautājumiem. Viens no jautājumiem attiecās uz tiesas tiesībām, pirmkārt, pēc savas ierosmes informēt patērētāju par viņa tiesību apjomu un, otrkārt, piešķirt viņam summu, kas pārsniedz *petitum*. Patērētājs neiesniedza apsvērumus par šiem jautājumiem. Tiesas sēdē Spānijas valdība norādīja, ka atbilstīgi tās izpratnei par šo rīkojumu iesniedzējtiesa ir informējusi patērētāju par viņa tiesībām. Tomēr patērētājs joprojām nerīkojās. Manuprāt, no iesniedzējtiesas iesniegtā 2021. gada 15. septembra rīkojuma un Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem nevar secināt, ka valsts tiesa patiešām ir informējusi patērētāju par viņa tiesībām.

39. Ņemot vērā šos apsvērumus, savu analīzi esmu strukturējusi turpmāk norādītajā veidā. Pirmkārt, ievaddaļā izklāstīšu svarīgākos elementus, ko ietver valsts tiesu pienākums pēc savas ierosmes piemērot Savienības tiesību normas patērētāju tiesību aizsardzības jomā. Otrkārt, analizēšu jautājumu, vai valsts tiesai ir pienākums pēc savas ierosmes piemērot Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktu. Visbeidzot, analizēšu jautājumu, vai valsts tiesai būtu jābūt pilnvarām piešķirt summu, kas pārsniedz patērētāja pieteikumā prasīto.

¹³ Spriedums, 2021. gada 9. septembris, *LatRailNet* un Latvijas dzelzceļš (C-144/20, EU:C:2021:717, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

¹⁴ Šo secinājumu 20. punkts.

a) Par valsts tiesu pienākumu pēc savas ierosmes piemērot Savienības tiesību normas patērētāju tiesību aizsardzības jomā

40. Tiesa jau vairākkārt ir norādījusi, kā valsts tiesām ir jānodrošina patērētājiem tādu tiesību aizsardzība, kuras izriet no Savienības tiesību aktiem patērētāju tiesību aizsardzības jomā, un kāda ir šo tiesību aktu ietekme uz tiesas pilnvarām pēc savas ierosmes piemērot Savienības patērētāju tiesību normas.

41. Šis judikatūras svarīgākā daļa attiecas uz Direktīvu 93/13¹⁵. Valsts tiesai – ja tās rīcībā ir vajadzīgais tiesiskais un faktiskais pamatojums – pēc savas ierosmes ir jāvērtē Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā ietilpstoša līguma noteikuma negodīgums, šādā veidā kompensējot nevienlīdzīgo spēku samēru starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju¹⁶.

42. Negodīgu līguma noteikumu *ex officio* kontroles princips ir izstrādāts, pamatojoties uz tādu elementu kopumu, kuri būtībā izriet no aizsardzības sistēmas, kas izveidota ar Direktīvu 93/13, no attiecīgo tiesību normu imperatīvā rakstura, to sabiedrības interešu rakstura un nozīmīguma, ko veido patērētāju aizsardzība, kā arī no efektivitātes apsvērumiem.

43. Precīzāk, pastāvīgajā judikatūrā Tiesa ir uzsvērusi to sabiedrības interešu raksturu un nozīmīgumu, kuras veido patērētāju aizsardzība, jo patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu, un tā rīcībā ir mazāks informācijas daudzums¹⁷. Tā arī uzsvēra, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir imperatīva norma, kas vērsta uz to, lai formālo līdzsvaru, kas līgumā nodibināts starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, aizstātu ar patiesu līdzsvaru, kas var atjaunot minēto pušu vienlīdzību¹⁸. Šī tiesību norma tiek uzskatīta par ekvivalentu valsts normām, kurām valsts tiesību sistēmā ir sabiedriskās kārtības normu statuss¹⁹.

44. Turklāt Direktīvā 93/13, kā izriet no tās 7. panta 1. punkta kopsakarā ar tās divdesmit ceturto apsvērumu, dalībvalstīm ir noteikts pienākums paredzēt adekvātus un efektīvus līdzekļus, lai izbeigtu negodīgu noteikumu izmantošanu līgumos, kurus pārdevējs vai piegādātājs noslēdzis ar patērētājiem²⁰.

¹⁵ Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.). Šis judikatūras sistemātiskam izklāstam skat. Komisijas paziņojumu “Pamatnostādnes par Padomes Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos interpretēšanu un piemērošanu” (OV 2019, C 323, 4. lpp.), 5. iedaļa.

¹⁶ Spriedums, 2022. gada 17. maijs, *Ibercaja Banco* (C-600/19, EU:C:2022:394, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

¹⁷ Spriedums, 2020. gada 4. jūnijs, *Kancelaria Medius* (C-495/19, EU:C:2020:431, 30. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat. ģenerālvokāta A. Sadžo [A. Saggio] secinājumus apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial un Salvat Editores* (no C-240/98 līdz C-244/98, EU:C:1999:620, 26. punkts), kuros uzsvērts, ka ar Direktīvu 93/13 tiek aizsargātas intereses, kas izriet no “valsts ekonomiskās politikas” un kas tādējādi “sniedzas tālāk par attiecīgo pušu konkrētajām interesēm”. Kā norādīts literatūrā, negodīgu līguma noteikumu izmantošanas izraisītais būtiskais nevienlīdzīgais spēku samērs līgumiskajās attiecībās ietekmē ne tikai patērētāja privāto dzīvi, bet arī rada “visas tiesiskās un ekonomiskās kārtības apdraudējumu”; skat. Podimata, E., “Standard Contract Terms and Rules on Procedure”, no: *Essays in Honour of Konstantinos D. Kerameus*, ant. N. Sakkoulas, Bruylant, Atēnas, Brisele, 2009, 1079.–1093. lpp.

¹⁸ Spriedums, 2022. gada 17. maijs, *Ibercaja Banco* (C-600/19, EU:C:2022:394, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

¹⁹ Spriedums, 2022. gada 17. maijs, *Unicaja Banco* (C-869/19, EU:C:2022:397, 24. punkts). Skat. Fekete, B., un Mancaloni, A. M., “Application of Primary and Secondary EU Law on the National Courts’ Own Motion”, no: Hartkamp, A., Sieburgh, C., un Devroe, W. (red.), *Cases, Materials and Text on European Law and Private Law*, Hart Publishing, Oksorda un Portlenda, Oregona, 2017, 440. lpp., kur uzsvērts, ka “jautājums par patērētāju līgumu noteikumu *statusu* – proti, vai tie ir imperatīvi vai ietverti sabiedriskās kārtības noteikumos – ir bijis nozīmīgs jautājums it īpaši Nīderlandes tiesībās, kas tradicionāli pieļauj *ex officio* piemērošanu tikai attiecībā uz sabiedriskās kārtības noteikumiem, nevis imperatīviem noteikumiem (neatkarīgi no tā, vai tiem ir “tikai” aizsardzības mērķis vai nav šāda mērķa)”.

²⁰ Spriedums, 2022. gada 17. maijs, *Ibercaja Banco* (C-600/19, EU:C:2022:394, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

45. Apsvērumi, kas pamato valsts tiesas pozitīvu iejaukšanos, lai kompensētu nevienlīdzīgo spēku samēru starp patērētāju un tirgotāju, nav saistīti tikai ar Direktīvu 93/13. Tiesa, pamatojoties uz efektivitātes principu un neatkarīgi no tā, ka valsts tiesībās ir paredzēti pretēji noteikumi, ir pieprasījusi valsts tiesām pēc savas ierosmes piemērot dažus noteikumus, kas ietverti ES direktīvās par patērētāju aizsardzību. Šādu prasību pamato apsvērumi, ka šajās direktīvās ieviestā aizsardzības sistēma ir balstīta uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar komersantu atrodas nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas, gan attiecībā uz informētības līmeni un ka pastāv neapstrīdams risks, ka, it īpaši nezināšanas dēļ, patērētājs var nenorādīt uz tiesību normu, kuras mērķis ir viņu aizsargāt²¹.

46. Konkrētāk, Tiesai jau ir bijusi iespēja pēc savas ierosmes lemt par noteiktu Direktīvas 1999/44/EK²² (spriedumi *Duarte Hueros*²³ un *Faber*²⁴) un Direktīvas 87/102/EEK²⁵ (spriedums *Rampion* un *Godard*²⁶) noteikumu piemērošanu. Turklāt Tiesa vairākkārt ir atgādinājusi valsts tiesu pienākumu pēc savas ierosmes pārbaudīt noteiktu Savienības tiesību normu pārkāpumus patērētāju tiesību aizsardzības jomā, it īpaši attiecībā uz Direktīvu 85/577/EEK²⁷ (spriedums *Martín Martín*²⁸) un Direktīvu 2008/48/EK²⁹ (spriedumi *Radlinger* un *Radlingerová*³⁰ un *OPR-Finance*³¹).

47. Lai tiesas varētu izpildīt šo pozitīvās iejaukšanās pienākumu, tām jābūt pieejamiem šim nolūkam nepieciešamajiem juridiskajiem un faktiskajiem elementiem³².

48. Turklāt, ja valsts tiesa pēc savas ierosmes ir konstatējusi, ka nav izpildīti konkrēti pienākumi, kas ir noteikti ES tiesību aktos patērētāju tiesību aizsardzības jomā, tai, negaidot, kad patērētājs iesniedz attiecīgu pieprasījumu, ir jāpiemēro visas sekas, kādas saskaņā ar valsts tiesību aktiem izriet no šādas neizpildes, ar nosacījumu, ka tiek ievērots sacikstes (*audi alteram partem*) princips un ka valsts tiesību aktos paredzētās sankcijas ir efektīvas, samērīgas un preventīvas³³.

49. Savienības patērētāju tiesību piemērošanai valsts tiesās pēc savas ierosmes var būt ietekme uz valsts procesuālajām tiesībām. Ja nav attiecīga Savienības tiesiskā regulējuma, saskaņā ar dalībvalstu procesuālās autonomijas principu procesuālā kārtība, kuras mērķis ir nodrošināt individiem ar Savienības tiesību aktiem piešķirto tiesību aizsardzību, ietilpst dalībvalstu

²¹ Spriedums, 2015. gada 4. jūnijs, *Faber* (C-497/13, EU:C:2015:357, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).

²² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (1999. gada 25. maijs) par dažiem patēriņa preču pārdošanas aspektiem un saistītajām garantijām (OV 1999, L 171, 12. lpp.).

²³ Spriedums, 2013. gada 3. oktobris, *Duarte Hueros* (C-32/12, EU:C:2013:637, 39. punkts).

²⁴ Spriedums, 2015. gada 4. jūnijs, *Faber* (C-497/13, EU:C:2015:357, 56. punkts).

²⁵ Padomes Direktīva (1986. gada 22. decembris) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu (OV 1987, L 42, 48. lpp.).

²⁶ Spriedums, 2007. gada 4. oktobris, *Rampion* un *Godard* (C-429/05, EU:C:2007:575, 65. punkts).

²⁷ Padomes Direktīva (1985. gada 20. decembris) par patērētāju aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām (OV 1985, L 372, 31. lpp.).

²⁸ Spriedums, 2009. gada 17. decembris, *Martín Martín* (C-227/08, EU:C:2009:792, 29. punkts).

²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.; un labojumi – OV 2009, L 207, 14. lpp., OV 2010, L 199, 40. lpp. un OV 2011, L 234, 46. lpp.).

³⁰ Spriedums, 2016. gada 21. aprīlis, *Radlinger* un *Radlingerová* (C-377/14, EU:C:2016:283, 67. punkts).

³¹ Spriedums, 2020. gada 5. marts, *OPR-Finance* (C-679/18, EU:C:2020:167, 23. punkts).

³² Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 5. marts, *OPR-Finance* (C-679/18, EU:C:2020:167, 23. punkts un tajā minētā judikatūra). Par apstākļiem, kuru gadījumā valsts tiesai būtu jāveic *ex officio* pierādījumu vākšanas pasākumi, lai pabeigtu lietas materiālus, skat. spriedumu, 2020. gada 11. marts, *Lintner* (C-511/17, EU:C:2020:188, 35.–38. punkts).

³³ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 5. marts, *OPR-Finance* (C-679/18, EU:C:2020:167, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

iekšzemes tiesību sistēmā, tomēr šī kārtība ir jāisteno saskaņā ar līdzvērtības principu un efektivitātes principu³⁴. Tomēr attiecībā uz efektivitātes principu Tiesa ir atzinusi, ka šā principa ievērošana nevar sniegties tiktāl, ka tiek pilnībā atsvērtā attiecīgā patērētāja pilnīga pasivitāte³⁵.

50. Turklāt dalībvalstu pienākums nodrošināt tiesību, kuras attiecīgajām personām izriet no Savienības tiesībām, efektivitāti netieši ietver Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā atzīto prasību nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kas tostarp ir piemērojama tādas procesuālās kārtības noteikšanai, kura attiecināma uz tiesā celtām prasībām, kas pamatotas ar šādām tiesībām³⁶.

51. Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, šķiet, ka prasība par valsts tiesu pozitīvu iejaukšanos patērētāju strīdu izšķiršanā ir kļuvusi par “patiesu Eiropas *ex officio* piemērošanas sistēmu”³⁷, ar ko Savienības patērētāju tiesībās ir ieviests “visaptverošs procesuālo prasību izskatīšanas līdzeklis”, kā tas ir atbilstoši norādīts akadēmiskajā literatūrā³⁸.

b) Par tiesu “*ex officio*” pilnvarām saistībā ar Direktīvu 2015/2302

52. *Ex officio* doktrīnas vispusīgums liek uzskatīt, ka iemesli, kas nosaka valsts tiesu pienākumu pēc savas ierosmes piemērot Savienības tiesību aktus patērētāju tiesību aizsardzības jomā, ir vienlīdz spēcīgi arī attiecībā uz Direktīvu 2015/2302. Komisija tiesas sēdē uzsvēra, ka atšķirīga interpretācija radītu nekoncekvenci patērētāju tiesību aizsardzībā.

53. Visas ieinteresētās personas, kas piedalījās tiesas sēdē, atzina, ka valsts tiesām ir pienākums pēc savas ierosmes piemērot Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktu un atzīt patērētāja tiesības izbeigt līgumu, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu, ja tām ir šim nolūkam vajadzīgais juridiskais un faktiskais pamatojums. Šajā ziņā principā valsts tiesai, lai noteiktu strīdam, kuru tā izskata, piemērojamās tiesību normas, juridiski ir jākvalificē fakti un darbības, kuras puses norādījušas savu prasījumu pamatojumam³⁹. Tātad pamatlietā valsts tiesai ir jāpārbauda, vai prasītāja norādītos apstākļus, ar kuriem tas pamato savu prasījumu, var kvalificēt kā “nenovēršamus un ārkārtējus apstākļus”, kas rada Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā paredzētās tiesības.

54. Turklāt šīs direktīvas I pielikuma A un B daļā ceļotājiem noteiktās tiesības izbeigt līgumu jebkurā brīdī pirms kompleksā ceļojuma sākuma, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu, ir nosauktas par “pamattiesībām”. Ņemot vērā šo tiesību nozīmīgumu, tās ir jānorāda informācijā, kas organizatoram saskaņā ar Direktīvas 2015/2302 5. panta 1. punktu jāsniedz ceļotājam pirms līguma noslēgšanas⁴⁰. No Direktīvas 2015/2302 26. apsvēruma izriet, ka šī informācija, kas sniedzama pirms līguma noslēgšanas, ir uzskatāma par “pamatinformāciju” un tai vajadzētu būt “saistošai”. Tāpēc tiesības izbeigt līgumu, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu gadījumā, ir nozīmīgas Direktīvas 2015/2302 sistēmā. Tās arī ļauj sasniegt šīs

³⁴ Sikāk skat. spriedumu, 2022. gada 17. maijs, *Unicaja Banco* (C-869/19, EU:C:2022:397, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

³⁵ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 17. maijs, *Unicaja Banco* (C-869/19, EU:C:2022:397, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

³⁶ Skat. spriedumu, 2022. gada 17. maijs, *Unicaja Banco* (C-869/19, EU:C:2022:397, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

³⁷ Poillot, E., “*L’encadrement procédural de l’action des consommateurs*”, no: Sauphanor-Brouillaud, N. un citi, *Les contrats de consommation. Règles communes*, L.G.D.J., Parize, 2013, 971. lpp. (franču valodas oriģinālversijā – “un véritable régime européen du relevé d’office”).

³⁸ Micklitz, H., “Theme VIII. Unfair Contract Terms – Public Interest Litigation Before European Courts”, no: Terryn, E., Straetmans, G. un Colaert, V. (red.), minēts iepriekš 4. zemsvītras piezīmē, 641. lpp.

³⁹ Spriedums, 2015. gada 4. jūnijs, *Faber* (C-497/13, EU:C:2015:357, 38. punkts).

⁴⁰ Sikāku informāciju skat. manā atbildē uz pirmo jautājumu.

direktīvas mērķi, kas izriet no minētās direktīvas 1. panta kopsakarā ar preambulas 3.⁴¹ un 5. apsvērumu, – veicināt augsta un pēc iespējas vienāda patērētāju aizsardzības līmeņa sasniegšanu saistībā ar līgumiem starp ceļotājiem un tirgotājiem, kas attiecas uz kompleksiem ceļojumu pakalpojumiem.

55. Šo mērķi nevarētu efektīvi sasniegt, ja patērētājam būtu pienākums pašam atsaukties uz tiesībām, kuras viņam ir attiecībā pret organizatoru, it īpaši sakarā ar ievērojamo risku, ka viņš varētu nezināt par savām tiesībām vai sastapties ar grūtībām to īstenošanā⁴². Patiesi, no Tiesas judikatūras izriet, ka patērētāju tiesību aizsardzības tiesvedībā pastāv ievērojams risks, ka it īpaši *nezināšanas dēļ* patērētājs nenorādīs uz tiesību normu, kuras mērķis ir viņu aizsargāt⁴³. Šis risks ir vēl lielāks tādās situācijās, kad prasītājs sevi pārstāv pats, kā tas ir pamatlietā.

56. Turklāt no Direktīvas 2015/2302 23. panta, ņemot vērā tās 46. apsvērumu, izriet, ka tajā paredzētajām ceļotāju tiesībām ir *imperatīvs raksturs*. Šajā ziņā ir svarīgi atgādināt, ka Tiesa savā judikatūrā ir secinājusi, ka ES patērētāju tiesību aizsardzības direktīvu saistošais raksturs noteic prasību, ka tiesām tās ir jāpiemēro pēc savas ierosmes. Šis konstatējums tika izdarīts, ņemot vērā Direktīvas 93/13⁴⁴ 6. panta 1. punktu, kā arī citas Savienības tiesību normas patērētāju tiesību aizsardzības jomā. Spriedumā *Faber*⁴⁵ Tiesa uzsvēra, ka Direktīvas 1999/44 5. panta 3. punktā veiktais pierādīšanas pienākuma sadalījums saskaņā ar šīs direktīvas 7. pantu ir saistošs gan pusēm, kuras no tā nevar atkāpties, vienojoties, gan dalībvalstīm, kurām jānodrošina tā ievērošana. Tiesa nosprieda, ka šāds noteikums tiesai ir jāpiemēro pēc savas ierosmes pat tad, ja patērētājs, kurš no tā varētu gūt labumu, to nav skaidri norādījis.

57. Tāpēc pēc analogijas ir jāpieņem, ka Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā kopsakarā ar šīs direktīvas 23. pantu nostiprinātais ceļotāja tiesību saistošais raksturs noteic, ka valsts tiesas pēc savas ierosmes atzīst šīs tiesības un pienācīgi par tām informē patērētāju, pat ja patērētājs, kurš no tām varētu gūt labumu, tās nav skaidri norādījis.

58. Turklāt pamatlietā organizators *nav izpildījis savu pienākumu* informēt patērētāju par viņa tiesībām izbeigt līgumu. Tādējādi tas, ka valsts tiesa pēc savas ierosmes atzīst patērētājam piešķirtās tiesības, ir *atbilstīgs un efektīvs* līdzeklis, lai nodrošinātu Direktīvas 2015/2302 prasību izpildi, kā tas ir prasīts šīs direktīvas 24. pantā.

59. Piekrītu Somijas valdībai, kura tiesas sēdē uzsvēra, ka valsts tiesai būtu jāinformē patērētājs par viņa tiesībām, tiklīdz tai rodas šaubas, ka patērētājs *nezināšanas dēļ* pilnībā nepieprasa savas tiesības. Šajā nolūkā pietiek ar “visvienkāršāko norādi”⁴⁶. Tādos apstākļos kā pamatlietā, kad organizators nav izpildījis savu pienākumu sniegt informāciju pirms līguma noslēgšanas vai kad informācija nav sniegta “skaidrā, saprotamā un uzskatāmā veidā”, kā tas ir prasīts Direktīvas 2015/2302 5. panta 3. punktā, ir jāuzskata, ka šāda norāde ir acīmredzama.

⁴¹ Šajā apsvērumā ir atsauce uz LESD noteikumiem, kuri minēti otrajā jautājumā, proti, LESD 169. panta 1. punktu un 169. panta 2. punkta a) apakšpunktu, no kuriem izriet, ka Eiropas Savienība veicina augsta patērētāju aizsardzības līmeņa sasniegšanu, izmantojot pasākumus, kas pieņemti saskaņā ar LESD 114. pantu.

⁴² Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2007. gada 4. oktobris, *Rampion un Godard* (C-429/05, EU:C:2007:575, 65. punkts).

⁴³ Spriedums, 2020. gada 5. marts, *OPR-Finance* (C-679/18, EU:C:2020:167, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁴⁴ Skat. šo secinājumu 43. punktu.

⁴⁵ Spriedums, 2015. gada 4. jūnijs, *Faber* (C-497/13, EU:C:2015:357, 55. punkts).

⁴⁶ Šajā nozīmē skat. Werbrouck, J. un Dauw, E., minēts iepriekš 10. zemsvītras piezīmē, 330. lpp.

60. Somijas valdība tiesas sēdē arī pamatoti uzsvēra – tas, ka valsts tiesa informē patērētāju par viņa tiesībām, ir procesa organizatoriskais pasākums. Tā ir atsevišķa procesuāla darbība, kurā tiek informētas abas puses un kura tiek veikta, ievērojot valsts procesuālajos noteikumos šajā ziņā paredzētās formās prasības⁴⁷. Kā jau tika uzsvērts⁴⁸, ja valsts tiesa pēc savas ierosmes izvirza pamatu, tai jārikojas saskaņā ar sacīkstes (*audi alteram partem*) principu un jāaicina abas puses iesniegt savus apsvērumus par tiesas sniegto vērtējumu.

61. No minētā izriet, ka efektīva patērētāju aizsardzība var tikt nodrošināta tikai tad, ja valsts tiesai, kad tās rīcībā ir vajadzīgais juridiskais un faktiskais pamatojums, pēc savas ierosmes būtu jāpiemēro Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punkts un pienācīgi jāinformē patērētājs par šajā tiesību normā paredzētajām viņa tiesībām izbeigt līgumu, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu, ar nosacījumu, ka vienmēr tiek ievērots sacīkstes (*audi alteram partem*) princips.

c) Par tiesu “*ex officio*” pilnvaru ierobežojumiem: “*ne ultra petita*” princips

62. Nākamais uzdotais jautājums ir par to, vai valsts tiesas pienākums pēc savas ierosmes piemērot Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktu un pienācīgi informēt patērētāju par tajā ietvertajām tiesībām nozīmē arī valsts tiesas pienākumu pēc savas ierosmes piešķirt pilnīgu visu maksājumu atmaksu, kas pārsniedz patērētāja pieprasīto summu. Iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai šādos apstākļos dispozitivitātes principa, kā arī *ne ultra petita* principa piemērošana ir pretrunā efektīvai patērētāju aizsardzībai.

63. Šajā ziņā ir jāprecizē, ka tiesa pēc savas ierosmes piemēro likumu *atbilstoši savai kompetencei* un izskatāmās lietas strīda priekšmeta robežās. Tāpēc ir svarīgi nošķirt divus dažādus tiesas pilnvaru aspektus. Viena lieta ir atzīt tiesas pilnvaras pēc savas ierosmes piemērot noteikumus, kas paredzēti patērētāju aizsardzībai, un pienācīgi *informēt* patērētāju par tajos paredzētajām tiesībām. Pavisam kas cits ir atzīt tiesas pilnvaras *pēc tam, kad patērētājs ir ticis pienācīgi informēts*, pārsniegt strīda priekšmeta robežas un pēc savas ierosmes *piešķirt* vairāk, nekā patērētājs ir pieprasījis.

64. Visas ieinteresētās personas ir uzsvērušas, cik nozīmīgs ir dispozitivitātes princips⁴⁹. Jānorāda, ka doktrīna par patērētāju tiesību piemērošanu *ex officio* ietver tikai *nepieciešamos* minētā principa pielāgojumus, lai novērstu nevienlīdzīgu spēku samēru starp patērētāju un tirgotāju. Tās mērķis nav ignorēt civilās tiesvedības pamatprincipus vai izveidot “aizbildniecisku” tiesu⁵⁰. Kā Tiesa ir nospriedusi lietā *Lintner*⁵¹, aizsardzības efektivitāte, kādu valsts tiesai ir paredzēts nodrošināt patērētājam, ierodoties pēc savas ierosmes, “nedrīkst ignorēt vai pārsniegt strīda robežas, kādas puses noteikušas savos iebildumos, skatot tos pušu izvirzīto pamatu gaismā, tādējādi, ka minētajai valsts tiesai nav jāpaplašina strīds, pārsniedzot šajā tiesā iesniegtos

⁴⁷ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 21. februāris, *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88, 31. punkts).

⁴⁸ 48. punkts.

⁴⁹ Detalizētu civilprocesa pamatprincipu un Savienības patērētāju tiesību ietekmes salīdzinošo vērtējumu skat. Hess, B. un Law, S. (red.), *Implementing EU Consumer Rights by National Procedural Law: Luxembourg Report on European Procedural Law, Volume II*, Beck, Hart, Nomos, 2019.

⁵⁰ Skat. Beka, A., *The Active Role of Courts in Consumer Litigation, Applying EU Law of the National Courts' own Motion*, Intersentia, Kembriģa, Antverpene, Čikāga, 2018, 354. lpp., kurā norādīts, ka aktīva patērētāju tiesa “nav aizbildnieciska tiesa” un ka “tā darbojas civiltiesību robežās, bet vienlaikus ir pielāgota patērētāju strīdu specifikai”.

⁵¹ Spriedums, 2020. gada 11. marts, *Lintner* (C-511/17, EU:C:2020:188, 30. punkts).

prasījumus un pamatus”. Pretējā gadījumā netiktu ievērots *ne ultra petita* princips, jo tiesai būtu ļauts neņemt vērā vai pārsniegt strīda priekšmeta robežas, kas noteiktas pušu prasījumos un pamatos⁵².

65. Turklāt jānorāda, ka Tiesa ir piedēvējusi īpašu nozīmi patērētāja izteiktajai gribai procedūrā. Tiesa saistībā ar valsts tiesas pienākumu vajadzības gadījumā pēc savas ierosmes izslēgt negodīgus noteikumus atbilstoši Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam ir precizējusi, ka šai tiesai nav jāizvairās no noteikumu piemērošanas, ja patērētājs pēc šīs tiesas norādījuma nevēlas celt prasību par noteikumu negodīgo un nesaistošo raksturu, tādējādi dodot brīvu un nepārprotamu piekrišanu attiecīgajam noteikumam⁵³.

66. Tādējādi ar Savienības patērētāju tiesību aktiem iedibinātā un patērētāju labā ieviestā aizsardzības sistēma nevar sniegties tik tālu, lai tiktu uzspiesta patērētājiem. Tādēļ, ja patērētājs izvēlas neatsaukties uz aizsardzības sistēmu, tā netiek piemērota⁵⁴. Patērētājs var iebilst pret tiesību aktu piemērošanu *ex officio* viņa lietā⁵⁵.

67. Šiem pašiem apsvērumiem būtu jāprevalē attiecībā uz Direktīvā 2015/2302 paredzēto aizsardzības sistēmu. Tāpēc, ja patērētājs pēc tam, kad tiesa to ir pienācīgi informējusi par viņa tiesībām un procesuālajiem līdzekļiem to aizstāvēšanai, nevēlas atsaukties uz šo aizsardzību, efektivitātes principa ievērošana nevar sniegties tiktāl, ka valsts tiesai tiek uzlikts pienākums paplašināt prasījumu un pārkāpt *ne ultra petita* principu.

68. Tiesas sēdē tika uzdoti jautājumi un izteikti apsvērumi attiecībā uz iemesliem, kas varētu pamatoti izskaidrot patērētāja lēmumu pieprasīt mazāku summu, nekā viņam pienākas. Patiesi, atkarībā no tiesību sistēmas šo lēmumu var saistīt ar apsvērumiem attiecībā uz piemērojamo procedūru⁵⁶. Nevar arī izslēgt personiskus apsvērumus⁵⁷. Šādos apstākļos, ja patērētājs nekādi nerīkojas pēc tam, kad valsts tiesa ir informējusi patērētāju par viņa tiesībām un līdzekļiem šo tiesību aizstāvēšanai, ir pamatoti secināt, ka viņš brīvi un apzināti izvēlas uzturēt sākotnējo prasījumu.

69. Tomēr Komisija tiesas sēdē uzsvēra, ka pamatlietā nevar uzskatīt, ka patērētājs, kurš nav iesniedzis apsvērumus par valsts tiesas uzdotajiem jautājumiem, ir brīvi un apzināti izvēlējies uzturēt sākotnējo prasījumu. Kā norādīts iepriekš⁵⁸, no lietas materiāliem nav skaidri saprotams, vai iesniedzējtiesa ir paskaidrojusi patērētājam viņa tiesības un pieejamos procesuālos līdzekļus viņa tiesību aizstāvēšanai.

70. Turklāt ir svarīgi norādīt, ka no Tiesas judikatūras izriet, ka valsts tiesām nav vispārēja pienākuma pārsniegt strīda robežas un piešķirt vairāk vai ko citu, nekā tiek prasīts. Tas it īpaši attiecas uz patērētāja tiesībām atgūt summas, kas nepamatoti samaksātas netaisnīgu līguma

⁵² Spriedums, 2020. gada 11. marts, *Lintner* (C-511/17, EU:C:2020:188, 31. punkts).

⁵³ Spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819, 53. punkts).

⁵⁴ Spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819, 54. punkts).

⁵⁵ Skat. Biardeaud, G., un Flores, P., *Crédit à la consommation, Protection du consommateur*, Delmas Express, Parīze, 2012, 300. lpp.

⁵⁶ Spānijas un Somijas valdības uzsvēra, ka iespējamais iemesls prasījuma iesniegšanai par mazāku summu, nekā prasītājam pienākas, var būt saistīts ar to, ka ir noteikta konkrēta sliekšņa vērtība, kuru nepārsniedzot prasītājam ir iespēja pašam sevi pārstāvēt. Cits apsvērum – atkarībā no tā, ko paredz valsts tiesību akti, – varētu būt tāds, ka spriedums, kas pieņemts maza apmēra prasījumu tiesvedībā, nav pārsūdzams. Somijas valdība norādīja – ja prasījuma daļējas apmierināšanas gadījumā prasītājam pašam ir jāsedz tiesāšanās izdevumi un ja iznākums nav skaidrs, viņš varētu izvēlēties iesniegt prasījumu par mazāku summu.

⁵⁷ Piemēram, patērētājs varētu uzskatīt, ka, ņemot vērā pandēmiju, ir jābūt taisnīgam līguma izbeigšanas riska sadalījumam.

⁵⁸ 38. punkts.

noteikumu dēļ. Jābūt *īpašiem un ārkārtējiem* apstākļiem, kas liecina, ka patērētājam ir *liegti procesuālie līdzekļi*, kuri viņam ļautu aizstāvēt savas tiesības saskaņā ar Savienības patērētāju tiesībām⁵⁹.

71. Turklāt līdzīgā veidā Tiesa ir nospriedusi, ka valsts tiesām principā nav pienākuma pēc savas ierosmes veikt ieskaitu starp maksājumu, kas nepamatoti veikts, pamatojoties uz negodīgu noteikumu, un atlikušo summu, kas maksājama saskaņā ar šo līgumu, neskarot līdzvērtības un efektivitātes principu⁶⁰.

72. Tādējādi no judikatūras izriet, ka efektivitātes un efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips neuzliek valsts tiesām pienākumu ignorēt vai pārsniegt strīda priekšmeta robežas, kas noteiktas pušu prasījumos. Tomēr šie principi noteic, ka jābūt pieejamiem efektīviem līdzekļiem, kas ļauj patērētājam aizstāvēt savas tiesības un pieprasīt to, uz ko viņam ir tiesības.

73. Tas liek uzdot jautājumu, vai pamatlietā bija pieejami šādi efektīvi procesuālie līdzekļi. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir ietverta tikai tā valsts tiesību norma, kurā nostiprināts strīda negrozāmības princips (*LEC* 412. panta 1. punkts). Tomēr valsts tiesa nav sīkāk izklāstījusi konkrētu šā principa piemērošanu Spānijas tiesību sistēmā⁶¹. Tā arī nav precizējusi, vai gadījumā, ja prasījums tiktu paplašināts, būtu jāmaina kompetentā tiesa vai piemērojamā procedūra. Tātad valsts procesuālajās tiesībās ir jānosaka procesuālie līdzekļi, saskaņā ar kuriem patērētājs var izmantot tiesības pieprasīt visus veiktos maksājumus, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus. Tas nozīmē, ka viņš varētu, piemēram, celt jaunu prasību vai paplašināt iesniedzējtiesā iesniegtā strīda priekšmetu, pamatojoties uz minētās tiesas aicinājumu⁶². Šajā ziņā ir jāatgādina –

⁵⁹ Šajā ziņā var minēt divus piemērus. Pirmais ir spriedums, 2022. gada 17. maijs, *Unicaja Banco* (C-869/19, EU:C:2022:397; turpmāk tekstā – “spriedums *Unicaja Banco*”). Šā sprieduma konteksts ir ļoti specifisks. Tas ir jālasa, ņemot vērā spriedumu, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c. (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980; turpmāk tekstā – “spriedums *Gutiérrez Naranjo*”), kurā Tiesa par nesaderīgu ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu atzina *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) judikatūru, ar kuru ar atļūdzināšanu saistītās sekas, kas izriet no tiesas atzinuma, ka īpaša veida noteikums (“noteikums par procentu likmes minimumu”) ir negodīgs, tiek ierobežotas laikā, tās attiecinot vienīgi uz summām, kas atbilstoši šādam noteikumam ir tikušas nepamatoti samaksātas pēc tāda tiesas nolēmuma pasludināšanas, ar kuru ir ticis atzīts šis negodīgums. Spriedumā *Unicaja Banco* Tiesa būtībā nosprieda, ka *ne ultra petita* princips nedrīkstētu liegt tiesai, kura izskata apelācijas sūdzību par spriedumu, ar ko laika ziņā ir ierobežota tādu summu atmaksa, kuras patērētājs ir nepamatoti samaksājis saskaņā ar līguma noteikumu, kas atzīts par negodīgu, pēc savas ierosmes izvirzīt pamatu par Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta pārkāpumu un piespriest atmaksāt visas minētās summas, ja tas, ka attiecīgais patērētājs minēto spriedumu nav pārsūdzējis, nav saistīts ar viņa pilnīgu pasivitāti. Šīs lietas apstākļos tas, ka paredzētajā termiņā patērētājs nav iesniedzis pārsūdzību, var būt izskaidrojams ar to, ka tad, kad Tiesa pasludināja spriedumu *Gutiérrez Naranjo*, termiņš, kurā atbilstoši valsts tiesību aktiem bija iespējams iesniegt apelācijas vai pretapelācijas sūdzību, jau bija beidzies. Otrais piemērs ir spriedums, 2013. gada 3. oktobris, *Duarte Hueros* (C-32/12, EU:C:2013:637). Šajā lietā patērētājs bija lūdzis tikai un vienīgi atcelt pārdošanas līgumu iegādātās preces defekta dēļ. Iesniedzējtiesa uzskatīja, ka defekts bija maznozīmīgs, tāpēc patērētājam bija tiesības nevis uz līguma atcelšanu, bet gan uz cenas samazinājumu. Tomēr prasītājam vairs nevarēja tikt piešķirts tiesiskās aizsardzības līdzeklis – cenu samazinājums. Tiesa uzskatīja, ka šajā konkrētajā gadījumā konsekvences starp lietas dalībnieku prasījumiem un tiesas nolēmumiem principa piemērošana varētu apdraudēt patērētāju tiesību aizsardzības efektivitāti, ciktāl Spānijas procesuālās tiesības neļauj valsts tiesai pašai pēc savas ierosmes atzīt patērētāja tiesības saņemt atbilstošu preces pirkuma cenas samazinājumu, kaut arī patērētājs nav tiesīgs nedz precizēt savu sākotnējo pieteikumu, nedz arī celt jaunu prasību šajā nolūkā.

⁶⁰ Spriedums, 2022. gada 30. jūnijs, *Profi Credit Bulgaria* (*Offsetting ex officio in the event of an unfair term*) (C-170/21, EU:C:2022:518, 44. punkts).

⁶¹ Noteikumi, kas reglamentē iespējamo strīda priekšmeta attīstību, var atšķirties atkarībā no tiesību sistēmas. Piemēram, saskaņā ar Francijas civilprocesa tiesību normām pušu prasījumus principā nevar grozīt, izņemot attiecībā uz papildu prasījumiem, ja tie ir pietiekami saistīti ar sākotnējiem prasījumiem (*Code de Procédure Civile* (Civilprocesa kodekss) 4. pants). Skat. Cadiet, L, Normand, J. un Amrani-Mekki, S., *Théorie Générale du Procès*, 3. izd., Thémis droit, Puf, 2020, 741. lpp., kurā ir paskaidrots, ka strīda negrozāmības princips ir ticis pārveidots par tiesu kontrolētas grozāmības principu (“*principe directeur du procès, l’immutabilité du litige s’est muée, au fil du temps, en principe de mutabilité contrôlée du litige*”). Vācijas civilprocesa saskaņā ar *Zivilprozessordnung* (Civilprocesa kodekss; turpmāk tekstā – “ZPO”) 263. pantu, ja strīds ir izskatīšanas stadijā, iesniegtā prasījuma izmaiņas parasti ir atkarīgas no otras puses piekrišanas vai tiesas uzskata, ka šādas izmaiņas ir lietderīgas. Tomēr ZPO 264. pants izslēdz atsevišķus gadījumus no ZPO 263. panta paredzētajiem noteikumiem par izmaiņām prasījumos un procesuālās ekonomijas interesēs ļauj prasītājam veikt izmaiņas (Bacher, K., no: Vorwerk, V. un Wolf, C., *BeckOK ZPO*, 47. izd., Verlag Beck München, 2022, 264. panta 1. punkts). Mērķis ir izvairīties no jauniem juridiskiem strīdiem un atbrīvot puses, kā arī tiesu iestādes no pienākuma atkārtoti izskatīt vienu un to pašu jautājumu (skat. Foerste, U., no: Musielak, H.-J. un Voit, W., *ZPO – Zivilprozessordnung*, 19. izd., Verlag Franz Vahlen, 2022, 264. panta 1. punkts).

⁶² Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 11. marts, *Lintner* (C-511/17, EU:C:2020:188, 39. punkts).

tas, ka konkrētajā procesā ir paredzētas dažas procesuālās prasības, kuras patērētājam ir jāievēro, lai aizstāvētu savas tiesības, nenozīmē, ka viņam būtu liegtas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā⁶³. Tomēr, kā jau norādīju, procesuālajiem līdzekļiem, kas pieejami šo tiesību aizstāvēšanai, būtu jānodrošina efektīva tiesību aizsardzība tiesā.

74. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, secinu, ka Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punkts kopsakarā ar LESD 114. un 169. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka minētās Savienības tiesību normas pieļauj tādu valsts tiesvedības principu piemērošanu, saskaņā ar kuriem valsts tiesa, kas izskata strīdu, nevar pēc savas ierosmes piešķirt patērētājam pilnu tādas summas atmaksu, uz kuru tam ir tiesības, ja attiecīgajā situācijā patērētājs ir prasījis mazāku summu. Tomēr valsts tiesai pēc savas ierosmes ir jāpiemēro Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punkts, ja tai ir vajadzīgais tiesiskais un faktiskais pamatojums un tiek ievērots sacikstes (*audi alteram partem*) princips. Precīzāk, valsts tiesai ir pienācīgi jāinformē patērētājs par viņa tiesībām, kas izriet no šīs tiesību normas, un par pieejamiem procesuālajiem līdzekļiem šo tiesību aizstāvēšanai, ar nosacījumu, ka šie līdzekļi nodrošina efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.

Secinājumi

75. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Juzgado de Primera Instancia nº 5 de Cartagena* (Kartahenas pirmās instances tiesa Nr. 5, Spānija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) Izskatot pirmo jautājumu, netika konstatēts neviens apstāklis, kas varētu ietekmēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2015/2302 (2015. gada 25. novembris) par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/83/ES un atceļ Padomes Direktīvu 90/314/EEK, 5. panta spēkā esamību.
- 2) Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punkts kopsakarā ar LESD 114. un 169. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka minētās Savienības tiesību normas pieļauj tādu valsts tiesvedības principu piemērošanu, saskaņā ar kuriem valsts tiesa, kas izskata strīdu, nevar pēc savas ierosmes piešķirt patērētājam pilnu tādas summas atmaksu, uz kuru tam ir tiesības, ja attiecīgajā situācijā patērētājs ir prasījis mazāku summu. Tomēr valsts tiesai pēc savas ierosmes ir jāpiemēro Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punkts, ja tai ir vajadzīgais tiesiskais un faktiskais pamatojums un tiek ievērots sacikstes (*audi alteram partem*) princips. Precīzāk, valsts tiesai ir pienācīgi jāinformē patērētājs par viņa tiesībām, kas izriet no šīs tiesību normas, un par pieejamiem procesuālajiem līdzekļiem šo tiesību aizstāvēšanai, ar nosacījumu, ka šie līdzekļi nodrošina efektīvu tiesību aizsardzību tiesā.

⁶³ Spriedums, 2018. gada 31. maijs, *Sziber* (C-483/16, EU:C:2018:367, 50. punkts).